

ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Досліджено основні чинники деіндустріалізації економіки України. Доведено, що всупереч світовим тенденціям розвитку наукоємної неіндустріальної економіки в нашій країні спостерігаються деструктивні процеси примітивізації господарського розвитку, пов'язані з випереджальним зростанням виробництва сировинної продукції з низьким рівнем технологічної переробки і доданої вартості. Визначено найбільш значущі чинники деіндустріалізації економіки України упродовж останніх десятиріч. Проаналізовано наслідки зазначених структурних зрушень, що відбуваються в національній промисловості України та не відповідають світовим тенденціям інноваційно орієнтованого промислового розвитку. Висунено гіпотезу про те, що зазначені деструктивні процеси значною мірою зумовлені сформованим в Україні інституційним середовищем. Ідеться про складний і тривалий процес ринкового реформування національної економіки, що супроводжується виникненням і закріпленням інституційних дисфункцій та аномалій, які розбалансують інституційну систему й чинять негативний вплив на соціально-економічний розвиток країни.

За допомогою економіко-математичного моделювання проаналізовано вплив на показник обсягу реалізованої продукції переробної промисловості показників частки державних бюджетних витрат у ВВП, рівня тінізації економіки, рівня сприйняття корупції та підтверджено негативний вплив інституційного середовища на інноваційну модернізацію національного промислового сектору. Зазначено, що вирішення цієї проблеми потребує активізації промислової політики української держави в напрямі подолання інституційних аномалій, сформованих у період ринкового реформування національної економіки, а саме: зменшення надмірного втручання держави в діяльність промислових підприємств, сприяння детінізації промислового сектору, активної протидії корупції.

Ключові слова: деіндустріалізація; інституційне середовище; інституційні дисфункції; неіндустріальна економіка; промислова політика.

Постановка проблеми. Початок ХХІ ст. ознаменований глобальними трансформаціями суспільства під впливом Четвертої промислової революції, характерними ознаками якої є випереджальне зростання високо-технологічного сектору та формування неіндустріальної економіки. Досвід розвинених країн світу свідчить, що визначальну роль у цьому процесі відіграє інноваційна модернізація промисловості, що постає локомотивом науково-технічного прогресу, ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності національних економік та зростання суспільного добробуту. Зазначені перетворення неможливі без розробки та реалізації ефективної промислової політики, заснованої на глибокому розумінні впливу сформованого в країні інституційного середовища на визначення пріоритетних напрямів та реалізації завдань технологічної модернізації індустріального сектору національної економіки.

Дослідження зазначених проблем є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку економіки України, що характеризується деструктивними процесами деіндустріалізації та примітивізації реального сектора виробництва. Структурні диспропорції національної економіки яскраво виявляються у зменшенні частки промисловості та її технологічного ядра – машинобудування в системі національного виробництва, зростанні частки сировинної продукції з низьким рівнем технологічної переробки й доданої вартості у виробництві та експорті. Зазначені негативні тенденції значною мірою пов'язані зі сформованим у процесі ринкових перетворень в Україні розбалансованим інституційним середовищем, що характеризується наявністю дисфункцій та пасток. Урахування впливу останніх на деіндустріалізацію вітчизняної економіки має важливе теоретичне і практичне значення для забезпечення її модернізації на засадах неіндустріальної парадигми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження впливу інституційних чинників на економічне

зростання та реформування національних господарських систем останнім часом привертає все більшу увагу зарубіжних і вітчизняних науковців. Зокрема, у статті П. Прочаски було доведено позитивний вплив економічної свободи, легкості ведення бізнесу та інноваційності економіки на господарський розвиток країн світу [1]. Д. Кудер здійснила регресійний аналіз впливу інституційних складових на розвиток економіки США в 1979–2007 рр. та виявила, що динамічне зростання американської економіки нерозривно пов'язане з розвитком і вдосконаленням інституційного середовища [2]. У праці Г. Шабіра, М. Амвара та С. Аділа на основі статистичного аналізу було доведено негативну роль політичної нестабільності та корупції як перешкоди економічному зростанню [3]. О. Журавльов здійснив статистичне моделювання трансформації національної економіки в умовах глобалізації на засадах інституційного підходу та виявив значущий позитивний статистичний вплив економічної свободи на економічне зростання більшості країн, що аналізувалися. На думку дослідника, ефективні інститути є "локомотивом" економічного зростання та основою добробуту населення, вони відіграють критично важливу роль у трансформації економічних систем пострадянських країн, що реалізують різні інституційні траєкторії [4].

Проблеми удосконалення промислової політики знайшли відображення у праці В. Вишневського, присвяченій обґрунтуванню науково-методичних підходів до бюджетно-податкового, грошово-кредитного регулювання і фінансового забезпечення інноваційного розвитку промисловості [5]. Натомість В. Кіндзерський дослідив детермінанти деіндустріалізації економіки України [6], М. Кизим обґрунтував кластерний підхід до розробки промислових політик конкурентоспроможних економік світу [7]. Визначенню інституційних детермінант формування промислової політики та виокремленню на їх основі груп країн зі схожим інституційним середовищем присвячено статтю Л. Дейнеко [8]. У працях Т. Гай-

дай [9], А. Гриценка [10], В. Полтеровича [11], Г. Тарасенка, К. Шибяєва [12] досліджено феномен інституційних аномалій та обґрунтовано шляхи виходу з них за допомогою інституційного реформування національної економіки. Важливо зауважити, що переважна більшість дослідників інституційного середовища в Україні звертають увагу на його недосконалість як визначальний чинник негативних змін в економіці в цілому і деградації промислового комплексу зокрема.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість теоретичних досліджень із зазначеної проблематики, до цього часу залишаються невіршеними та дискусійними питання основних передумов та чинників неефективності національного промислового розвитку. Відтак **метою пропонуваної статі** є дослідження впливу сформованого в Україні інституційного середовища на розвиток національної промисловості та розробка на цій основі практичних рекомендацій щодо вдосконалення державної промислової політики. Об'єктом дослідження є складні та суперечливі процеси трансформації промислового сектора України в умовах інноваційної модернізації національної економіки. Предметом дослідження є інституційні детермінанти промислового розвитку національної економіки.

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження служили загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема теоретико-методологічні новації сучасної інституційної теорії, представники якої спираються на базові положення теорії інституційних змін Д. Норта, на думку якого, здатність інституційної системи до самопідтримки зумовлена залежністю організацій від сформованих інституційних обмежень і поступовим виникненням структур, супутніх цим організаціям. Унаслідок цього, неефективні інституції продовжують функціонувати в межах інституційної системи навіть після радикальних спроб їхньої ліквідації, що уповільнює темпи модернізаційних перетворень [13]. У процесі дослідження авторами застосовано міждисциплінарний, компаративний та статистичний аналіз. Методи економіко-математичного моделювання було використано у процесі дослідження впливу сформованих в Україні інституційних дисфункцій та пасток на інноваційну модернізацію національного промислового сектору. Відтак на початку статті було висвітлено характерні ознаки її основних чинників деіндустріалізації національної економіки упродовж останніх десятиріч та висунено гіпотезу щодо визначального впливу сформованого в Україні інституційного середовища на зазначені деструктивні процеси. З метою доведення цієї гіпотези авторами було здійснено економетричний аналіз впливу інституційних чинників "присутності" держави в економіці, корупції та рівня тінізації економіки на обсяг реалізованої продукції переробної промисловості країни за період 2010–2019 рр. На завершення статті, за результатами проведеного аналізу, обґрунтовано практичні рекомендації стосовно вдосконалення державної промислової політики. Обмеженнями у пропонованому дослідженні є неповнота статистичних баз, а також відсутність загальнодоступних теоретичних підходів та методів кількісної оцінки інституційних чинників економічного та промислового розвитку національних економік.

Виклад результатів дослідження. На думку сучасних дослідників, промислова політика є складовою стратегії суспільного розвитку, заснованої на "системі відносин між державними й муніципальними органами влади, науковими та громадськими організаціями щодо формування структурно збалансованої, конкурентоспроможної промисловості, інтелектуальне ядро якої представлено новітнім технологічним укладом" [14, с. 40–41]. При

цьому результати проведеного ЮНКТАД глобального огляду промислової політики, протягом останніх 10-ти років у 101 із розвинених країн та країн з ринками, що формуються (на частку яких припадає понад 90 % глобального ВВП), свідчать, що нині в цих країнах спостерігається прискорення процесу розробки інноваційних промислових стратегій, пов'язаних із упровадженням досягнень Індустрії 4.0 і формуванням неоіндустріальної економіки на основі взаємопроникнення промисловості та науки [15].

Всупереч світовим тенденціям розбудови наукоємної неіндустріальної економіки в нашій країні спостерігаються деструктивні процеси примітивізації господарського розвитку, пов'язані з випереджальним зростанням виробництва сировинної продукції з низьким рівнем технологічної переробки і доданої вартості. Підтвердженням цьому є те, що протягом 1991–2019 рр. частка промислового виробництва у ВВП України зменшилась у два рази (із 55 до 23 %). При цьому промислове виробництво у фізичних обсягах скоротилося майже у 3 рази (із 70,59 до 25,9 млрд дол США) на фоні двократного зростання середньосвітового показника (із 12,48 до 23,14 млрд дол США). Водночас за 2010–2018 рр. частка переробної промисловості зменшилась із 67,4 до 61,9 %, а її технологічного ядра – машинобудування – із 9,3 до 6,9 %. За означений період Україна стала світовим лідером за темпами деіндустріалізації, оскільки зміна частки валової доданої вартості промисловості (-31,26 %) майже у п'ять разів перевищила аналогічний середньосвітовий показник (-6,42 %) До цього слід додати погіршення структури експорту, а саме: зменшення із 19,2 до 16,4 % частки експорту товарів із використанням технологій високого та середньовисокого рівня в загальному обсязі експорту товарів у 2015–2019 рр. Унаслідок процесів деіндустріалізації та примітивізації вітчизняного виробництва, за оцінками Світового економічного форуму, Україна віднесена до групи країн із базовою (спрощеною) структурою виробництва, які найменш готові до сприйняття й реалізації нових способів виробництва в умовах Індустрії 4.0 [16].

Найбільш значущими чинниками деіндустріалізації економіки України упродовж останніх десятиріч є такі.

1. Значний ступінь зносу основних засобів промислових підприємств і виробничої інфраструктури, який у 2010–2018 рр. досягнув 60,6–77,3 %. Обсяги валового нагромадження за аналогічний період були в 3–4 рази меншими і недостатніми для заміни зношеного основного капіталу.

2. Недостатній обсяг і незадовільна структура капітальних інвестицій для відновлення зношеного основного капіталу й чистих інвестицій. За період 2012–2019 рр. частка капітальних інвестицій у національній економіці коливалась у межах 13,7–18,7 % ВВП.

3. Негативна динаміка прямих іноземних інвестицій у національну економіку. Протягом 2010–2018 рр. цей показник в Україні становив (-8,2 %).

4. Висока енергоємність вітчизняної промисловості (0,15 т н. е. / тис. міжнар. дол.), що в 4 рази перевищує показники країн ЄС і є втричі вищою за середньосвітові показники.

5. Негативні тенденції у сфері наукових досліджень і розробок, інноваційної діяльності. За показниками витрат на НДДКР (0,47 % у ВВП у 2018 р.) Україна знаходиться на рівні країн із доходами нижче середніх.

6. Висока вартість кредитування для капіталомістких виробництв із тривалим обігом капіталу. Ідеться про переважання короткострокових кредитів (до 1 року), частка яких становить 49,3 %, у той час як частка довгострокових кредитів (від 5 років) становить 18,5 %.

7. Експорт продукції з низькою доданою вартістю (сировини й напівфабрикати), неухильне скорочення частки експорту товарів із використанням у виробництві технологій високого та середньовисокого рівня. За 2015–2019 рр. цей показник зменшився із 19,2 до 16,4 % [17; 18; 19; 20].

Таким чином, структурні зрушення, що відбуваються в промисловості України, не відповідають світовим тенденціям інноваційно орієнтованого промислового розвитку. Наслідком цього є низький рівень стійкості національної економіки, її нездатність протистояти періодично повторюваним шокам зовнішнього та внутрішнього походження через орієнтацію на короточасні кон'юнктурні чинники й відсутність фундаментальних передумов зростання та структурного упорядкування реального сектору [21]. На нашу думку, зазначені деструктивні процеси значною мірою зумовлені сформованим в Україні інституційним середовищем. Ідеться про складний і тривалий процес ринкового реформування національної економіки, що супроводжувався виникненням і закріпленням інституційних дисфункцій та аномалій, які розбалансовують інституційну систему й чинять негативний вплив на соціально-економічний розвиток країни.

Зауважимо, що однією з головних проблем оцінювання впливу інституційного середовища на ефективність соціально-економічних перетворень є складність кількісної оцінки інституційних чинників. Зазвичай, у різноманітних рейтингових дослідженнях для їх відображення використовується метод експертних оцінок. Ураховуючи зазначене авторами було виокремлено та проаналізовано такі інституційні чинники, що впливають на промисловий розвиток України:

1) *"присутність" держави в економіці*, оцінена на основі аналізу співвідношення між бюджетними витратами та валовим внутрішнім продуктом країни. Динаміка зміни зазначеного показника, наведена на рис. 1, свідчить про тенденцію до його поступового зменшення. Аналіз засвідчив, що мінімального значення цей показник досягнув у 2019 р. (27 %), максимального – у 2010, 2012 та 2013 рр. (34,9 %). При цьому середнє його значення за аналізований період становить 30,88 %; медіана – 30,3; коефіцієнт варіації – 0,10294;

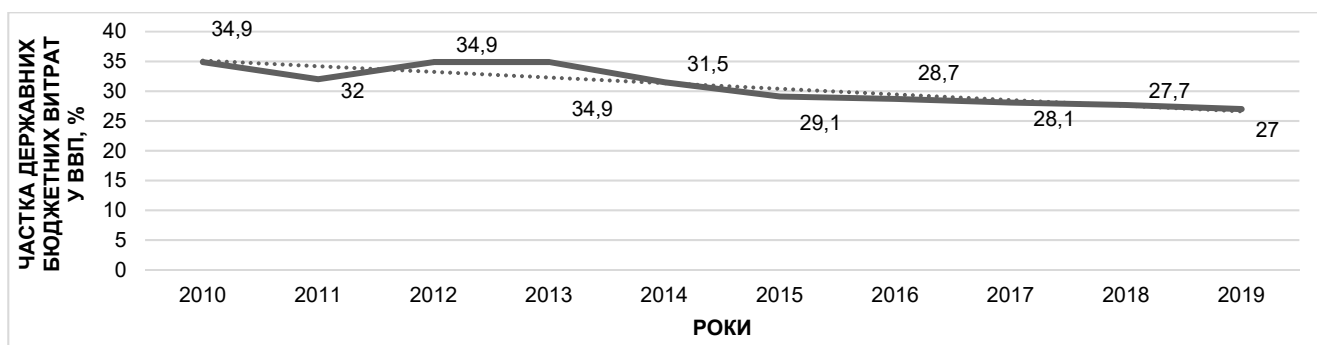

Рис. 1. Динаміка зміни частки державних бюджетних витрат у ВВП України за період 2010–2019 рр., %

Джерело: розроблено авторами на основі [22].

2) *рівень тінізації економіки*, який було оцінено з урахуванням затверджених Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки Мінекономрозвитку України № 123 від 18.02.2009 р. Динаміка зміни обсягу тіньового сектору згідно з методикою розрахунку Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України наведена на рис. 3. Аналіз засвідчив,

що найменше значення цього показника було зафіксовано у 2019 р. (28 %), найбільше – у 2014 р. (43 %). При цьому його середнє значення становить 27,2 %; медіана – 26,5 %; мода – 34 %; коефіцієнт варіації – 0,10795. Зауважимо, що рівень тінізації економіки України в 2019 р. становив 28 % від офіційного ВВП, що є одним із найбільших показників у Європі;

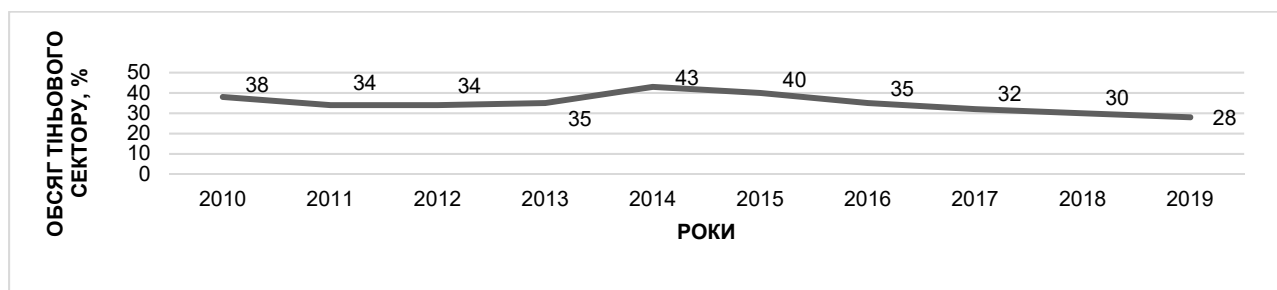

Рис. 2. Динаміка рівня тінізації економіки в Україні за 2010–2019 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [23].

3) *корупцію*, як головну інституційну пастку економіки України, було оцінено на основі Індексу рівня сприйняття корупції (Corruption Perception Index, CPI), що розробляється неурядовою організацією Transparency International із 1995 р. Динаміка зміни

цього показника в Україні за період 2010–2019 рр. наведена на рис. 2. Аналіз засвідчив, що найменшим цей показник був у 2010 р. (24), найбільшим – у 2018 р. (32). При цьому його середнє значення становить 27,2; медіана – 26,5; мода – 26 та 30; коефіцієнт варіації – 0,10795.

Зауважимо, що за останні роки ситуація в цій сфері в Україні поступово покращується внаслідок здійснення низки антикорупційних реформ. Однак країна й досі не пододала цю інституційну пастку. Підтвердженням

цьому є те, що в 2019 р. за показником CPI Україна посіла 126 місце серед 180-ти країн світу, отримавши 30 балів зі 100 можливих, що є найгіршим результатом серед країн Європи.

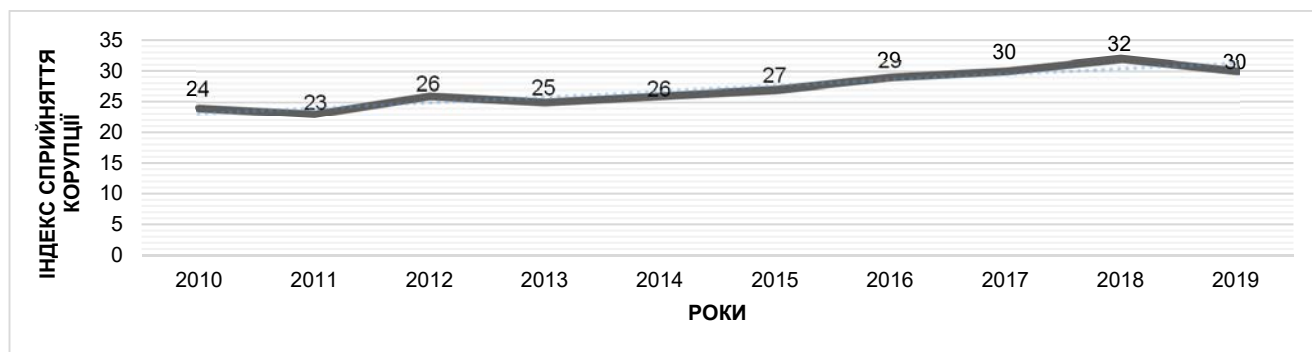

Рис. 3. Динаміка Індексу сприйняття корупції в Україні за період 2010–2019 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі [24].

У процесі дослідження було висунено гіпотезу щодо негативного впливу зазначених інституційних чинників на розвиток вітчизняного промислового сектору, а саме: обсяг реалізованої продукції переробної промисловості. Динаміка зазначеного показника наведена на

рис. 4, який засвідчує, що найменшим його значення було в 2010 р. (70340 млн грн), а найбільшим – у 2018 р. (1885406 млн грн). При цьому його середнє значення становить 1189258,16 млн грн; медіана – 1021474,25 млн грн; коефіцієнт варіації – 0,36682.

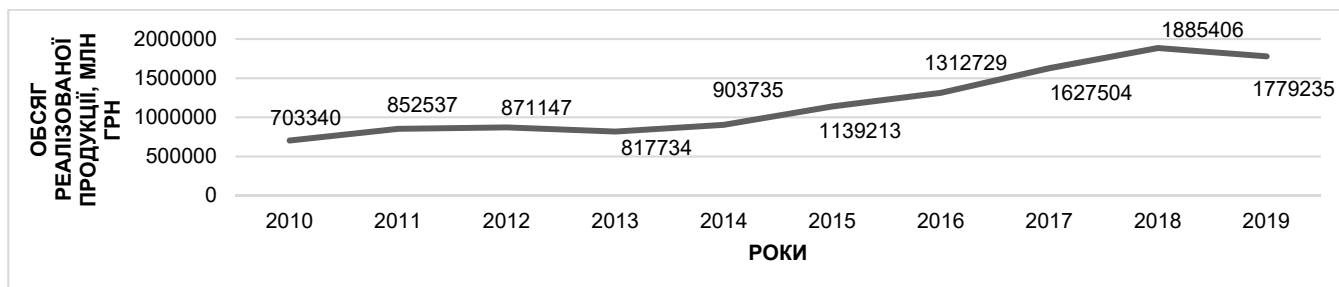

Рис. 4. Динаміка обсягів реалізованої продукції переробної промисловості України за 2010–2019 рр., млн грн

Джерело: розроблено автором на основі [25].

Таким чином, до регресійної моделі було включено такі показники: 1) обсяг реалізованої продукції переробної промисловості, млн грн; 2) частка державних бюджетних витрат у ВВП, %; 3) рівень тінізації економіки, %;

4) рівень сприйняття корупції. Усі змінні, які використовувалися для побудови економетричної моделі, є стаціонарними та динамічними. Загальну статистичну вибірку залучених до аналізу даних, що охоплюють часовий діапазон 2010–2019 рр., наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Дані для моделі

	Prom	DS	SE	Corruption
2010	703340	34,9	38	24
2011	852537,4	32	34	23
2012	871146,6	34,9	34	26
2013	817734,3	34,9	35	25
2014	903735,3	31,5	43	26
2015	1139213,2	29,1	40	27
2016	1312729	28,7	35	29
2017	1627504,3	28,1	32	30
2018	1885406,2	27,7	30	32
2019	1779235,3	27	28	30

Джерело: розроблено авторами на основі [22; 23; 24; 25].

У результаті проведеного економетричного аналізу було отримано таку модель (табл. 2):

$$I_Prom = 14,52 - 0,051 \cdot DS - 0,016 \cdot SE + 0,057 \cdot Corruption,$$

де:

I_Prom – натуральний логарифм обсягів реалізованої продукції переробної промисловості, млн грн;

DS – частка державних бюджетних витрат у ВВП, %;

SE – обсяг тіньового сектору національної економіки, %;

$Corruption$ – індекс сприйняття корупції.

Таблиця 2. МНК, на базі спостережень 2010–2019 (Т = 10)
Залежна змінна: I_Prom

	Коефіцієнт	Ст. Похибка	t-статистика	p-значення	
Const	14,5212	0,372026	39,03	<0,0001	***
DS	-0,0511559	0,00561945	-9,103	<0,0001	***
SE	-0,0158464	0,00269129	-5,888	0,0011	***
Corruption	0,0566843	0,00666167	8,509	0,0001	***

Середнє зал. змін.	13,93031	Ст. відх. зал. змін.	0,357405
Сума кв. залишків	0,005405	С.П. регресії	0,030015
R-квадрат	0,995298	Скориг. R-квадрат	0,992947
F(3, 6)	423,3787	P-значення (F)	2,27e-07
Лог. правдоподібн.	23,42544	Крит. Акайке	-38,85089
Крит. Шварца	-37,64055	Крит. Хеннана-Куїнна	-40,17863
параметр rho	-0,337994	Стат. Дурбіна-Уотсона	2,495043

Джерело: розроблено авторами.

Результати моделювання засвідчують, що модель пройшла всі тести (табл. 3) і може використовуватися для аналізу. Вона є адекватною, всі змінні є значущими (> 0,05) за рівня надійності 95 %. Коефіцієнт детермінації становить 0,99, що свідчить про високий рівень лінійного зв'язку між аналізованими показниками. Логарифмування (I_Prom) було застосовано для обезрозмірення, відтак можна вести мову про характер та кількісний ви-

мір впливу одних змінних на інші. Ідеться про те, що збільшення частки тіньової економіки на 1 призводить до зменшення обсягів реалізованої продукції переробної промисловості на 1,6 %, а збільшення частки державного сектору в економіці на 1 – на 5,2 % відповідно. Водночас збільшення індексу сприйняття корупції на 1 (зменшення рівня корупційності національної економіки) призводить до зростання залежного показника на 5,7 %.

Таблиця 3. Результати тестування моделі

Назва тесту		Результат
RESET	квадрати та куби	p-значення – 0,471
	тільки квадрати	p-значення – 0,854
	тільки куби	p-значення – 0,862
Нормальності розподілу залишків		p-значення – 0,0547659
Структурних зрушень Чоу	2011	p-значення – 0,264216
	2012	p-значення – 0,576766
	2013	p-значення – 0,806329
	2014	p-значення – 0,936776
	2015	p-значення – 0,813938
	2016	p-значення – 0,25697
	2017	p-значення – 0,677475
Автокореляція	Дурбіна-Уотсона	Статистика = 2,49504 p-значення = 0,580355
	Бройша-Годфрі	p-значення – 0,390427
Гетероскедастичність	Вайт	p-значення – 0,56636
	Бройша-Пейгана	p-значення – 0,837899
CUSUM-тест стабільності параметрів		p-значення – 0,917943
Мультиколінеарність		DS – 3,188 SE – 1,471 Corruption – 3,823

Джерело: розроблено авторами.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження підтвердило гіпотезу щодо негативного впливу сформованого в Україні інституційного середовища на промисловий розвиток національної економіки. Вирішення цієї проблеми потребує активізації діяльності держави в напрямі подолання інституційних дисфункцій і пасток, сформованих у період ринкового реформування національної економіки, а саме: зменшення надмірного втручання держави в економіку, сприяння її детінізації, активної протидії корупції. Важливими кроками на цьому шляху є такі:

- стимулювання нагромадження соціального капіталу, підвищення довіри населення до державних інституцій;
- упровадження електронного урядування, забезпечення прозорості в діяльності органів державної влади та управління;
- реформування судової системи, забезпечення незалежності судів, підвищення їхньої підзвітності суспільству;

- забезпечення ефективності діяльності антикорупційних органів;
- формування в суспільстві нетерпимості до корупції, широке залучення громадськості до розробки та реалізації відповідних заходів та ініціатив;
- чітка специфікація прав власності, насамперед, інтелектуальної;
- упровадження міжнародних стандартів, прозорих і рівних "правил гри" у сфері промислового виробництва;
- зменшення регуляторного навантаження на промислові підприємства, формування сприятливого бізнес-клімату;
- моніторинг та інформування громадськості щодо діяльності державних промислових підприємств;
- легалізація економічних і трудових відносин у промисловості, спрощення погоджувальних та дозвільних процедур у цій сфері.
- збільшення інвестицій у сферу наукових та науково-дослідних розробок;

– реформування системи освіти, зокрема професійно-технічної підготовки фахівців.

Реалізація цих заходів сприятиме мінімізації негативного впливу інституційного середовища на розвиток промисловості України, що відкриє простір для її інноваційної модернізації, підвищення глобальної конкурентоспроможності національної економіки та зростання добробуту населення. При цьому подальші дослідження проблем інституційного реформування національної економіки потребують вирішення дискусійних питань кількісного вимірювання якості інституційних чинників із урахуванням обмежень їх суб'єктивних експертних оцінок у межах існуючих методик.

Список використаних джерел:

1. Procházková P., Čermáková K, Influence of Selected Institutional Factors on the Economic Growth: Case Open Markets / P. Procházková, K. Čermáková // Procedia Economics and Finance. – 2015. – V. 30. – pp. 702–709.
2. Kuder D. Impact of Institutional Factors on Economic Growth in the United States in the Years 1979–2007 / D. Kuder // Oeconomia Copernicana. – 2015. – V. 6(1). – pp. 137–159.
3. Shabbir G., Anwar M., Adil S. Corruption, Political Stability and Economic Growth / G. Shabbir, M. Anwar, S. Adil // The Pakistan Development Review. – 2015. – V. 55. – pp. 689–702.
4. Журавльов О. В. Статистичне моделювання трансформації національної економіки в умовах глобалізації: інституційний підхід / О. В. Журавльов // Статистика України. – 2016. – № 3. – С. 11–17.
5. Вишневецький В. П. Національна модель неоіндустріального розвитку України: моногр. / В. П. Вишневецький, Л. О. Збаразська, М. Ю. Заніздра та ін.; за заг. ред. В. П. Вишневецького / НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Київ, 2016. – 518 с.
6. Кінзерський Ю. В. Деіндустріальний парадокс економічних трансформацій в Україні / Ю. В. Кінзерський // Укр. журн. прикладної економіки. – 2017. – Т. 2. – № 3. – С. 74–95.
7. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризація економіки України: моногр. / О. М. Кизим. – Х.: ВД "Інжек", 2011. – 304 с.
8. Дейнеко Л. В. Институциональные детерминанты промышленной политики: кластерный анализ стран мира / Л. В. Дейнеко // Mind Journal. – 2019. – № 7. – С. 2–16.
9. Гайдай Т. В. Теорія інституційних змін Д. Нортона та проблеми перехідних економік / Т. В. Гайдай // Наукові праці Донецьк. національного техн. ун-ту. Серія: Економічна. Вип. 38–1. Донецьк, ДонНТУ. – 2010. – С. 50–55.
10. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований / под ред. А. А. Гриценка. – Х.: Форт, 2008. – 928 с.

Н. Гражевская, д-р экон. наук, проф.,

А. Ходжаян, д-р экон. наук, проф.,

А. Заваженко, экономист

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СРЕДА КАК ДЕТЕРМИНАНТА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

Исследованы основные факторы деиндустриализации экономики Украины. С помощью экономико-математического моделирования подтверждено негативное влияние институциональной среды на инновационную модернизацию национального промышленного сектора. Обоснованы основные направления активизации деятельности государства в направлении преодоления институциональных дисфункций и ловушек, сложившихся в период рыночного реформирования национальной экономики.

Ключевые слова: деиндустриализация; институциональная среда; институциональные дисфункции; неоиндустриальная экономика; промышленная политика.

N. Grazhevska, Doctor of Sciences (Economics), Professor,

A. Khodzhaian, Doctor of Sciences (Economics), Professor,

A. Zavazhenko, economist

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

INSTITUTIONAL ENVIRONMENT AS A DETERMINANT OF EFFICIENCY OF INDUSTRIAL DEVELOPMENT OF UKRAINE

The authors proved that contrary to the global trends of development of science-intensive neo-industrial economy in Ukraine there is deindustrialization of the economy associated with outpacing growth of production and export of raw materials with a low level of technological processing and added value. The article examines the main factors of the deindustrialization of Ukraine's economy, in particular, a significant degree of depreciation of fixed assets of industrial enterprises and production infrastructure, insufficient volume and unsatisfactory structure of capital investment to restore worn-out fixed capital, negative dynamics of foreign direct investment in the spheres of national economy such as innovations, etc. The authors also highlighted and analyzed the institutional factors influencing the industrial development of Ukraine, namely: the "presence" of the state in the economy, corruption and the shadow economy. The negative impact of the institutional environment on the innovative modernization of the national industrial sector was confirmed with the help of economic and mathematical modelling. The main directions of intensification of the state's activity to overcome the institutional dysfunctions and traps formed during the period of market reform of the national economy are substantiated.

Key words: deindustrialization; institutional environment; institutional dysfunctions; neo-industrial economy; industrial policy.

11. Полтерович В. М. Институциональные ловушки и экономические реформы / В. М. Полтерович // Экономика и математические методы. – 1999. – Т. 35. – Вып. 2. – С. 1–37.

12. Тарасенко Г. Д. Институційні пастки і виходи з них за умов змішаної економіки під час реформ / Г. Д. Тарасенко, К. І. Шибяєва // Наук. праці ДонНТУ. Серія: Економічна. – 2010. – Вип. 38–1. – С. 169–175.

13. Норт Д. Институції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

14. Ортіна Г. В. Модернізація реального сектора економіки як стратегічний напрям промислової політики держави / Г. В. Ортіна // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 12. – С. 40–43.

15. Trade and Development Report 2019. URL: <https://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2526>.

16. Readiness for the Future of Production Report 2018 of The World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf.

17. Цілі сталого розвитку – Україна-2019 // Моніторинговий звіт. – Держстат України, МЕПТ України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/menu/st_rozvl/publ/SDGs-MonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf.

18. Energy intensity level of primary energy. The World Bank Group World Development. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/EG.EGY.PRIM.PP.KD?end=2015>.

19. Institute for Statistics (UIS) UNESCO Sustainable Development Goals "Science, technology and innovation". URL: <http://uis.unesco.org/apps/visualisations/research-and-development-spending>.

20. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Жовтень 2019 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial>.

21. Ходжаян А. О. Макроекономічні умови стійкого розвитку національної економіки / А. О. Ходжаян // Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 26. – С. 128–141.

22. Бюджет України. Державний бюджет України – Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov>.

23. Transparency International. – CPI. – Overview. URL: <https://www.transparency.org/research/cpi/overview>.

24. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Тенденції тьшової економіки. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>

25. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Received: 14/05/2020

1st Revision: 20/05/2020

Accepted: 15/06/2020

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

References (in Latin): Translation / Transliteration/ Transcription:

1. Procházka P., Čermáková K., 2015, Influence of Selected Institutional Factors on the Economic Growth: Case Open Markets, *Procedia Economics and Finance*, V. 30, pp. 702–709.
2. Kuder D., 2015, Impact of Institutional Factors on Economic Growth in the United States in the Years 1979–2007, *Oeconomia Copernicana*, V. 6(1), pp. 137–159.
3. Shabbir G., Anwar M., Adil S., 2015, Corruption, Political Stability and Economic Growth, *The Pakistan Development Review*, V. 55, pp. 689-702.
4. Zhuravlyov O. V., 2016, Statistical modeling of transformations of the national economy in world globalization: institutional approach, *Statistics of Ukraine*, 3, pp. 11-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/su_2016_3_4.
5. Vishnevsky V. P., 2016, National model of neo-industrial development of Ukraine: monograph. NAS of Ukraine, Institute of Industrial Economics, Kyiv, 518 p.
6. Kinzersky Yu. V., 2017, Deindustrial paradox of economic transformations in Ukraine. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, V. 2, pp. 74–95.
7. Kyzym M. O., 2011, Industrial policy and clustering of the economy of Ukraine: monograph. Kharkiv, Publishing house "Inzhnek", 304 p.
8. Deyneko L. V., 2019, Institutional determinants of industrial policy: a cluster analysis of the world. *Mind Journal*, 7, pp. 2–16.
9. Gaidai T. V., 2010, Theory of institutional changes D. North and problems of transition economies. *Scientific works of Donetsk National Technical University. Series: Economic*, 38(1), pp. 50–55.
10. Gritsenko A. A., 2008, Institutional architecture. and the dynamics of economic transformation. Kharkiv, Fort, 928 p.
11. Polterovich V. M., 1999, Institutional traps and economic reforms. *Economics and mathematical methods*. V. 35, 2, pp. 1–37.
12. Tarasenko G. D., Shibaeva K. I., 2010, Institutional traps and ways out of them in a mixed economy during the reforms. *Scientific works of Donetsk National Technical University. Series: Economic*, 38(1), pp. 169–175.
13. North D., 2000, Institutions, institutional change and the functioning of the economy Kyiv: Osnovy, 198 p.
14. Ortina G. V., 2013, Modernization of the real sector of the economy as a strategic direction of the state's industrial policy. *Investments: practice and experience*, 12, pp. 40–43.
15. Trade and Development Report 2019. URL: <https://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2526>.
16. Readiness for the Future of Production Report 2018 of The World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf.
17. Sustainable Development Goals – Ukraine 2019. Monitoring Report. – State Statistics Service of Ukraine, Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/menu/st_rozvp/publ/SDGs-MonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf.
18. Energy intensity level of primary energy. The World Bank Group World Development. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/EG.EGY.PRIM.PP.KD?end=2015>.
19. Institute for Statistics (UIS) UNESCO Sustainable Development Goals "Science, technology and innovation". URL: <http://uis.unesco.org/apps/visualisations/research-and-development-spending>.
20. Monetary and financial statistics. October 2019. National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial>.
21. Khodzhaian A. O., 2011, Macroeconomic conditions for sustainable development of the national economy. *Theoretical and applied issues of economics: a collection of scientific papers*, 26, pp. 128–141.
22. Budget of Ukraine. State Budget of Ukraine – Ministry of Finance. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>.
23. Transparency International. CPI. Overview. URL: <https://www.transparency.org/research/cpi/overview>.
24. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine. Trends in the shadow economy. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>
25. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. *Economics*, 2020; 3(210): 12-19

УДК 331.1; 334

JEL classification: M14, M40, M41

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2020/210-3/2>

M. M. Bogeanu-Popa, PhD Student

ORCID iD 0000-0003-4159-8232

Doctoral School of Economics, University of Craiova, Romania,

M. Man, Professor PhD

ORCID iD 0000-0002-9018-3052

University of Petroșani, Petrosani, Romania

TO WHAT EXTENT ARE THE REQUIREMENTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT INTEGRATED INTO THE ROMANIAN ACCOUNTING MODEL?

This paper aims at establishing the elements of sustainable development in the accounting of the economic entities. Emphasis is placed on the principles of sustainable development both in the national context and in the European space. The entities' approach to integrating the requirements of sustainable growth into the accounting model has long been debated since the consumed natural resources are not to be found distinctly in the accounting records of the entity. The debate on this topic is carried out through specific instruments in the form of sustainable development indicators. Thus, in this paper, macroeconomic elements are promoted and, through their compositions, they integrate as many elements of the sustainable development into the accounting model and they are the most appropriate to meet the requirements of the development.

Key words: *sustainable development, accounting model, integration.*

Introduction. The Sustainable Development Program has been evaluated and monitored over time and its results are reported by EUROSTAT through the sustainable development indicators. The indicators are used and applied in the EU member states and in the states outside the organization [1]. The permanent revision and updating of the indicators is carried out to ensure a high level of quality, of

relevance and in order to make comparisons with the objectives of the development strategy. The method of classifying and approaching of the indicators is determined both in an analytical and synthetic way through accounting. The first and most important body to support the implementation of the sustainable development and to provide information is the World Bank. Other bodies involved